

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรในอำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

Extension Needs for Hom Thong Banana Production of Farmers in Nong Suea District,
Pathum Thani Province

ยุพรัตน์ รักเกื้อ¹ นารีรัตน์ สีระสาร^{1*} และสินีนุช ครูทเมือง¹

Yuppharat Rakkuea¹, Nareerut Seerasan^{1*} and Sineenut Khрутmuang¹

Received: July 18, 2023

Revised: September 22, 2023

Accepted: September 25, 2023

Abstract: The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions, (2) the conditions of Hom Thong banana production, (3) extension needs of Hom Thong banana production, (4) problems and suggestions to extension of Hom thong banana production. The population consisted of 255 Hom Thong banana farmers in Nong Suea District, Pathum Thani Province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2021. The 156 - sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation and ranking. The results indicated that most of the farmers were male with average age of 53.74 years old. The average Hom Thong banana production experience was 11.46 years. The average Hom Thong banana plantation area was 43.88 rai. The average annual household income from Hom Thong banana production was 43,680.77 bath per year. The average household cost from Hom Thong banana production was 32,612.18 bath per year. The conditions of Hom Thong banana production: the planting area is a garden furrow, the soil condition is clay, using irrigation water sources, use chemical for pest control. The produce is harvested at the age of 8 - 10 months. Farmers have a need for academic content extension of soil improvement and group method extension: set up a demonstration plot for producing quality Hom Thong banana to be used as a learning plot. Farmers have problems with expensive chemical fertilizers, chemicals and production factors. The suggestion is Officials should follow up and visit farmers in the area continuously. Training to educate farmers of Planting a windbreak. Government agencies should provide assistance to farmers in reducing production costs.

Keywords: Hom Thong banana, extension, needs

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี

¹ Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.

*Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร 3) ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองในพื้นที่อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2564 จำนวน 255 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 ราย รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.73 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 11.46 ปี มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 43.88 ไร่ รายได้จากการผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 43,680.77 บาท/ไร่ มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 32,612.18 บาท/ไร่ สภาพการผลิตกล้วยหอมทอง พื้นที่ปลูกเป็นร่องสวน ดินเหนียว ใช้น้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน มีการตัดแต่งหน่อ/ใบกล้วย ป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยใช้สารเคมี เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่ออายุ 8 – 10 เดือน เกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมด้านวิชาการเรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน และมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มโดยการจัดทำแปลงสาธิตการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อใช้เป็นแปลงเรียนรู้ เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องของปุ๋ยเคมี สารเคมี และปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ข้อเสนอแนะคือ เจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกร และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้เพื่อเป็นแนวกันลม หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือในการลดต้นทุนให้มีราคาที่ต่ำลง

คำสำคัญ: กล้วยหอมทอง, การส่งเสริม, ความต้องการ

คำนำ

กล้วย เป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกกันอย่างแพร่หลาย มีผลผลิต 113,212,452 ตัน ทั่วโลกต่อปี โดยอินเดียเป็นผู้ผลิตกล้วยรายใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยปริมาณการผลิต 29,124,000 ตันต่อปี รองลงมา คือ จีน มีปริมาณการผลิต 13,324,337 ตันต่อปี สำหรับประเทศไทยสามารถผลิตกล้วยได้ 1,075,251 ตันต่อปี อยู่ในอันดับที่ 20 ของโลก (Atlasbig, 2020) สถานการณ์การส่งออกสินค้ากล้วยของไทยไปยังต่างประเทศทั่วโลก มีทั้งในรูปแบบของกล้วยผลสด กล้วยอบแห้ง และกล้วยแปรรูปต่างๆ โดยกล้วยชนิดสำคัญที่ส่งออก คือ กล้วยไข่ และกล้วยหอม (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2563) ซึ่งกล้วยหอมในประเทศไทยมีอยู่ 2 ชนิด คือ กล้วยหอมทอง และกล้วยหอมเขียว (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดปทุมธานี, 2563) จากข้อมูลปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยส่งออกกล้วยสดไปยังประเทศต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฮองกง และกัมพูชา มูลค่าการส่งออกรวม 597.05 ล้านบาท (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2563)

กล้วยหอมทอง ถือเป็นกล้วยชนิดหนึ่งที่เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดรองที่มีศักยภาพสูง ด้วยเป็นผลไม้ที่นิยมรับประทานเป็นอย่างมากทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ เนื่องจากมีเนื้อนุ่มเหนียวและมีกลิ่นหอมแรงกว่ากล้วยอื่นๆ ทั้งยังมีคุณประโยชน์อีกมากมาย ทำให้กล้วยหอมทองได้รับความนิยมเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค มีศักยภาพทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันแนวโน้มความต้องการของตลาดมีเพิ่มมากขึ้น โดยพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย มีการปลูกและส่งออกไปยังต่างประเทศจำนวนมากในแต่ละปี (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดปทุมธานี, 2563)

สำหรับแหล่งปลูกกล้วยหอมทองที่สำคัญของไทย ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี เพชรบุรี ชุมพร สระบุรี และจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากข้อมูลปี พ.ศ. 2564

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่ปลูกกล้วยหอมทองมากที่สุด คือ มีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทอง จำนวน 21,479.36 ไร่ ปริมาณผลผลิตรวม 49,385,842 กิโลกรัม หรือ 49,385.84 ตัน คิดเป็นผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 4,788.61 กิโลกรัม/ไร่ โดยพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ อำเภอหนองเสือ มีพื้นที่ปลูก 17,714 ไร่ อำเภอธัญบุรี มีพื้นที่ปลูก 2,092 ไร่ และอำเภอสสามโคก มีพื้นที่ปลูก 1,314.86 ไร่ และมีเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองทั้งสิ้น 513 ครอบครัว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) อย่างไรก็ตามสถานการณ์การผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทย ผลผลิตกล้วยหอมทองมีปริมาณที่ผันผวนกับพื้นที่การผลิต เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนัก เช่น ภาวะภัยแล้งที่ส่งผลให้ต้นกล้วยขาดน้ำในบางครั้ง หรือได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ตรงตามมาตรฐาน ไม่สามารถจำหน่ายได้ รวมไปถึงภัยจากน้ำท่วมในบางพื้นที่ที่ทำให้พื้นที่เพาะปลูกเสียหาย นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้ไม่ตรงตามมาตรฐานการส่งออกทำให้ไม่สามารถส่งออกได้ และราคาสินค้าตกต่ำลง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร จึงควรหาแนวทางการส่งเสริมและรูปแบบวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองที่เหมาะสมเพื่อนำมาพัฒนาการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้คุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ผลิตกล้วยหอมทองที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี และเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับวางแผนเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ให้เกษตรกรสามารถพัฒนาการผลิตกล้วยหอมทองในพื้นที่ให้มีคุณภาพต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในอำเภอหนองเสือ

จังหวัดปทุมธานี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2564 จำนวน 255 ราย โดยคัดเลือกประชากรจากตำบลที่มีพื้นที่การผลิตกล้วยหอมทองมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ตำบลนพรัตน์ ตำบลศาลาครุ และตำบลกาสาม กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, 1973) จากประชากรทั้งหมดจำนวน 255 ราย ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 ราย แล้วทำการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร (3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร โดยตอนที่ 3 และ 4 เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามเกณฑ์การวัดและให้คะแนน มี 5 ระดับ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความต้องการน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความต้องการปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความต้องการมาก คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด มีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 และ 4 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Alpha Coefficient หรือ Cronbach's alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นตอนที่ 3 เท่ากับ 0.963 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.939 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการจัดอันดับ

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกร ร้อยละ 54.50 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.73 ปี ร้อยละ 44.23 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 11.46 ปี ได้รับการอบรมความรู้ด้านการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเฉลี่ย 3.12 ครั้ง/ปี ร้อยละ 92.90 ได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิตกล้วยหอมทองจากสำนักงานเกษตรอำเภอ ร้อยละ 95.00 ได้รับความรู้ด้านการผลิตกล้วยหอมทองจากการพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้าน มีแรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย 3.38 คน/ครอบครัว มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 43.88 ไร่ มีรายได้จากการผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 43,680.77 บาท/ไร่ มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 32,612.18 บาท/ไร่ มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 91,569.23 บาท/ปี มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 359,551.28 บาท/ปี และร้อยละ 88.46 มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง

2. สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

สภาพทั่วไปและการปลูก พบว่า ลักษณะพื้นที่การปลูกของเกษตรกรทั้งหมดเป็นแบบร่องสวน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการปรับเปลี่ยนจากการปลูกส้มเขียวหวานมาเป็นพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.03 ทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีการปลูกพืชแซมระหว่างต้นกล้วย ได้แก่ พืชตระกูลพริก มะเขือ นอกจากนี้ยังมีไม้ผลอื่นๆ ได้แก่ ฝรั่ง ชมพู เป็นต้น สภาพดินที่ปลูก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 98.08 มีสภาพดินปลูกเป็นดินเหนียว สอดคล้องกับ วสันต์ (2558) ที่กล่าวว่า ดินที่เหมาะสมกับการปลูกกล้วยคือ ดินร่วนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการระบายน้ำ และการหมุนเวียนอากาศที่ดี ถ้าเป็นดินเหนียวควรมีการใส่ปุ๋ยคอก จะทำให้ดินร่วนโปร่งขึ้น ระยะการปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.56 มีระยะการปลูกที่ระยะ 2 x 2 เมตร สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ที่กล่าวว่า ระยะปลูกที่เหมาะสมกับการปลูกกล้วยหอม ควรใช้ระยะปลูกค่อนข้างแคบ ได้แก่ ระยะ 1.5 x 2 เมตร ระยะ 2 x 2 เมตร หรือ ระยะ 2 x 2.5 เมตร เพื่อให้ได้จำนวนต้นและผลผลิต

มากที่สุดซึ่งแตกต่างจาก พิมพ์พิชชา และคณะ (2562) พบว่า เกษตรกรใช้ระยะปลูก 3 x 3 เมตร ฤดูกาลปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.15 ปลูกกล้วยหอมทองในช่วงเดือน มี.ค. - เม.ย. ใกล้เคียงกับ ไพศาล และ สุภาภรณ์ (2560) พบว่า เกษตรกรเริ่มปลูกกล้วยในเดือนกุมภาพันธ์

การปฏิบัติดูแลรักษาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 52.56 มีการใส่ปุ๋ย 4 ครั้ง/รอบการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.31 ตัดแต่งหน่อกล้วยทิ้งให้เหลือ 2 หน่อ/ต้น ร้อยละ 93.56 ตัดแต่งใบกล้วยหอมทองให้เหลือต้นละ 7 - 12 ใบ ร้อยละ 64.73 กำจัดวัชพืช 2 เดือนครั้ง ร้อยละ 89.10 กำจัดโรคและแมลงโดยใช้สารเคมี ร้อยละ 98.72 หุ้มเครือกล้วยหอมทองด้วยพลาสติกสีฟ้าแบบเปิดด้านล่าง ร้อยละ 98.08 เก็บเกี่ยวผลผลิตกล้วยหอมทองเมื่ออายุ 8 - 10 เดือน แตกต่างจาก พิมพ์พิชชา และคณะ (2562) พบว่า เกษตรกรใส่ปุ๋ย 3 ครั้ง/รอบการผลิต กำจัดวัชพืชในสวนกล้วยหอมทอง 2 ครั้ง/รอบการผลิต กำจัดโรคและแมลงด้วยชีววิธี เก็บเกี่ยวผลผลิตกล้วยหอมทองเมื่อกล้วยอายุ 5 - 10 เดือน อาจเนื่องด้วยบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพพื้นที่ปลูก แหล่งน้ำ โรคแมลง ทำให้การบริหารจัดการแปลงนั้นมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่

3. ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

3.1 ด้านวิชาการในการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านวิชาการในการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) พิจารณาเป็นรายประเด็น มีผลดังนี้ ด้านการปรับปรุงบำรุงดินมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) รองลงมาด้านการให้น้ำ/ปุ๋ย บำรุงต้นกล้วยหอมทอง (ค่าเฉลี่ย 4.40) ด้านขั้นตอนวิธีการปลูกและการดูแลรักษากล้วยหอมทองเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.36) การปลูกพืชเป็นแนวกันลม (ค่าเฉลี่ย 4.31) การเตรียมพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.25) การเลือกพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง (ค่าเฉลี่ย 4.21) วิธีการคัดเลือกหน่อ/ต้นพันธุ์กล้วยหอมทอง (ค่าเฉลี่ย 4.21) การเก็บเกี่ยวผลผลิต

กล้วยหอมทอง (ค่าเฉลี่ย 4.20) และการบริหารจัดการแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.94) ตามลำดับ (Table 1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน การให้น้ำ/ปุ๋ยบำรุงต้นกล้วยหอมทอง สภาพพื้นที่ปลูกเป็นดินเหนียว และเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการปรับปรุงสภาพดิน เกษตรกรจึงมีความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมในการผลิต โดยเฉพาะ

การปรับปรุงบำรุงดินเพื่อให้เหมาะกับสภาพการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้ผลผลิตอย่างเต็มประสิทธิภาพใกล้เคียงกับ พิมพ์พิชชา และคณะ (2562) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองระดับมากที่สุด ได้แก่ วิธีการปลูกกล้วยหอมทอง การคัดเลือกพันธุ์กล้วยหอมทอง การเตรียมพื้นที่ปลูก และการเก็บเกี่ยวผลผลิต

Table 1 Summary of farmers' needs in terms of content for the extension of Hom Thong bananas production in Nong Suea district, Pathum Thani province

n = 156

Needs	\bar{x}	SD	Level	Ranking
1. Soil improvement	4.51	0.756	Highest	1
2. Watering/fertilizing	4.40	0.833	Highest	2
3. Planting method	4.36	0.753	Highest	3
4. Planting a windbreak	4.31	0.871	Highest	4
5. Planting area preparation	4.25	0.884	Highest	5
6. Choosing an area to plant Hom Thong banana	4.21	0.855	Highest	6
7. Method for selecting shoots/seedling of Hom Thong banana	4.21	0.887	Highest	6
8. Harvest	4.20	0.807	High	8
9. Water resource management	3.94	0.756	High	9
	4.27		Highest	

3.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองอยู่ในระดับมากที่สุด (Table 2) โดยเกษตรกรมีความต้องการในด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ การจัดทำแปลงสาธิตการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพเพื่อใช้เป็นแปลงเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ การจัดอบรมและฝึกปฏิบัติภายในแปลงเกษตรกร และการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ตามลำดับ รองลงมาด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ การจัดทำคลิปวิดีโอเพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้

เอกสารเผยแพร่คู่มือวิธีการผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพ และเอกสารเผยแพร่มาตรฐานการส่งออกกล้วยหอมทอง ตามลำดับ และด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ให้ความรู้และเยี่ยมแปลงเกษตรกร และการติดต่อสอบถามหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน ตามลำดับ สอดคล้องกับ พิมพ์พิชชา และคณะ (2562) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการในการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา

Table 2 Summary of farmers' needs in terms of methods for the extension of Hom Thong bananas production in Nong Suea district, Pathum Thani province.

n = 156

Needs	\bar{x}	SD	Level	Ranking
1. Group methods	4.49	0.715	Highest	1
1.1 Demonstration plot	4.83	0.689	Highest	1
1.2 Training	4.36	0.762	Highest	2
1.3 Study visit	4.29	0.693	Highest	3
2. Mass methods	4.31	0.811	Highest	2
2.1 Video clip media	4.35	0.777	Highest	1
2.2 Production manual	4.33	1.837	Highest	2
2.3 Export standard	4.26	0.818	Highest	3
3. Individual methods	4.28	0.773	Highest	3
3.1 Visitor	4.40	0.689	Highest	1
3.2 Office calls	4.26	0.818	Highest	2
	4.36	0.706	Highest	

3.3 ด้านสนับสนุน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการกลุ่มและเชื่อมโยงตลาด ปัจจัยการผลิตในการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน และแหล่งเงินทุนในการผลิตกล้วยหอมทอง ตามลำดับ (Table 3) เนื่องจากเกษตรกรประสบกับปัญหาเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อหาตลาด ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูง

ขึ้น และขาดแคลนแหล่งเงินทุน เกษตรกรจึงมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและช่วยเหลือโดยการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของเกษตรกร สร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยมีการกำหนดเป้าหมาย กิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน อีกทั้งภาครัฐควรให้การช่วยเหลือในด้านข้อมูลทางวิชาการ สนับสนุนปัจจัยการผลิต วัตถุดิบ แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การบริการต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรและกลุ่มเครือข่ายทางการตลาด

Table 3 Summary of farmers' needs in support for the extension of Hom Thong bananas production in Nong Suea district, Pathum Thani province.

n = 156

Needs	\bar{x}	SD	Level	Ranking
1. Group management and market connection	4.68	0.544	Highest	1
2. Inputs	4.67	0.510	Highest	2
3. Funding source	4.58	0.533	Highest	3
	4.64	0.529	Highest	

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.20) เมื่อพิจารณาแยกเป็น

รายประเด็น พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีปัญหาในประเด็นด้านการสนับสนุน ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) รองลงมาอันดับ 2 เกษตรกรมีปัญหาในประเด็นด้านการผลิตกล้วยหอมทอง ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.20) และอันดับ 3 เกษตรกรมีปัญหาในประเด็นด้านวิธีการส่งเสริม ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.97) (Table 4)

Table 4 Summary of an overview of the level of problems concerning the extension of of Hom Thong bananas production in Nong Suea District, Pathum Thani Province

n = 156

Problems	\bar{X}	SD	Level of problems	Ranking
1. Support	2.43	1.100	Low	1
2. Production	2.20	1.020	Low	2
3. Terms of methods for the extension	1.97	0.925	Low	3
	2.20	1.015	Low	

ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร แต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิต ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.20) โดยมีประเด็นปัญหาด้านการผลิตระดับมาก 1 ประเด็น คือ พื้นที่ปลูกมีลมแรง (ค่าเฉลี่ย 3.51) ปัญหาด้านการผลิตระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ขาดความรู้ในการปลูกพืชเป็นแนวกันลม (ค่าเฉลี่ย 3.34) และปุ๋ยเคมี สารเคมี และปัจจัยการผลิตมีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 3.40)

(2) ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.97) โดยมีประเด็นปัญหา 2 ประเด็น คือ ไม่ได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานจากแปลงผลิตกล้วยหอมทองที่ได้รับมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 2.05) และไม่ได้รับการติดตาม ให้คำแนะนำด้านการผลิตกล้วยหอมทองจากหน่วยงานภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 1.89) ตามลำดับ

(3) ปัญหาด้านการสนับสนุนพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการสนับสนุน ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) โดยมีประเด็นปัญหาด้านการสนับสนุน ระดับน้อย 3 ประเด็น คือ ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการลดต้นทุนการผลิตค่าปุ๋ย สารเคมี และ

ปัจจัยการผลิตอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 2.52) ไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อรองรับการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.50) และไม่ได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ระบบให้น้ำ/ปุ๋ย เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.27) ตามลำดับ

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพิมพ์ และคณะ (2560) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรมีแนวโน้มของต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีราคาแพง อาทิ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืช ค่าจ้างแรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนแหล่งน้ำ ราคาผลผลิตมีความผันผวนและไม่แน่นอน การขาดแรงงาน และแหล่งเงินทุน เช่นเดียวกับพิมพ์พิชชา และคณะ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องลมแรง

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่า ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นด้าน

การสนับสนุน ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.31) รองลงมาอันดับ 2 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นด้านวิธีการส่งเสริม ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) และ

อันดับ 3 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นด้านการให้ความรู้เรื่องการผลิตระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) (Table 5)

Table 5 Summary of an overview of the recommendation level on the extension of Hom Thong bananas production in Nong Suea District, Pathum Thani Province.

n = 156

Recommendation	\bar{x}	SD	Level	Rating
1. Support	4.31	0.902	Highest	1
2. Terms of methods for the extension	4.14	0.881	Hight	2
3. Production knowledge	3.96	0.889	Hight	3
	4.14	0.891	High	

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร แต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

(1) ข้อเสนอแนะด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านความรู้ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) โดยมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านความรู้ ระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นแนวกันลมให้ต้นกล้วยหอมทอง (ค่าเฉลี่ย 4.23)

(2) ข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) โดยมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม ระดับมาก 2 ประเด็น คือ หน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่เกษตร ควรติดตาม ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.18) และหน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่เกษตร ควรมีการจัดอบรม ศึกษาดูงานแปลงผลิตกล้วยหอมทองที่ได้รับมาตรฐาน เพื่อเป็นแนวทางให้แก่เกษตรกรในการผลิตต่อไป (ค่าเฉลี่ย 4.10) ตามลำดับ

(3) ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.31) โดยมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือในการลดต้นทุนการผลิตค่าปุ๋ย สารเคมี และปัจจัยการ

ผลิตในการผลิตพืชให้มีราคาต่ำลง (ค่าเฉลี่ย 4.35) หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือ/สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ระบบให้น้ำ/ปุ๋ย เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.31) และหน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือ/สนับสนุนการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อรองรับการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.26) ตามลำดับ

สรุป

เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองในอำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยค่อนข้างมาก มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองมาเป็นเวลานาน โดยพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองเป็นพื้นที่รกร้าง สภาพดินปลูกเป็นดินเหนียว เกษตรกรมีการป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยใช้สารเคมี และใช้ถุงพลาสติกหุ้มเครือกล้วยเพื่อป้องกันแมลงเจาะผล และช่วยให้ผิวของกล้วยสวยงาม อีกทั้งยังมีการตัดแต่งหน่อ/ใบกล้วยเพื่อป้องกันการสะสมของโรคในแปลงผลิตกล้วย นอกจากนี้ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองด้านวิชาการในเรื่องของการปรับปรุงบำรุงดิน การส่งเสริมในรูปแบบกลุ่มโดยการจัดทำแปลงสาธิต การผลิตกล้วยหอมทองคุณภาพ และการสนับสนุนด้านการบริหารจัดการกลุ่มและเชื่อมโยงตลาด โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของเกษตรกร

สร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาด สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรนั้น เกษตรกรมีปัญหในเรื่องของพื้นที่ปลูกมีลมแรง ขาดความรู้ในการปลูกพืชเป็นแนวกันลม ปุ๋ยเคมี สารเคมี และปัจจัยการผลิตมีราคาแพง อีกทั้งเกษตรกรไม่ได้รับการอบรม การติดตามให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือด้านการลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการอบรมการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการแก่เกษตรกรในเรื่องการปรับปรุงบำรุงดินการปลูกพืชเพื่อใช้เป็นแนวกันลมในแปลงกล้วยหอมทองเพื่อให้เกษตรกรนำมาเป็นแนวทางในการจัดการแปลงผลิต และภาครัฐควรให้การช่วยเหลือในด้านสนับสนุนปัจจัยการผลิต วัตถุดิบ แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การบริการต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรและกลุ่มเครือข่ายทางการตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

เกษตรกรสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปส่งเสริมในด้านของความรู้ได้โดยตรง ไม่ควรรอเจ้าหน้าที่ เนื่องจากหากเกิดปัญหาในด้านการผลิตจะสามารถแก้ไขปัญหได้ทันที่

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องของการปลูกพืชเป็นแนวกันลม การปรับปรุงบำรุงดินเนื่องจากเป็นความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และควรมีการจัดทำแปลงต้นแบบเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกพื้นที่ตามความต้องการของเกษตรกร

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ควรสนับสนุนการรวมกลุ่ม การสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ หรืออื่นๆ เพื่อรับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดหาแหล่ง

เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้ประกอบกิจการภายในกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

2.2 ควรมีการศึกษาด้านการตลาดของกล้วยหอมทอง เนื่องจากปัจจุบันมีแนวโน้มการส่งออกกล้วยหอมทองไปยังตลาดต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <https://production.doae.go.th/site/login>. (20 มกราคม 2566).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. การผลิตกล้วยพันธุ์ดี. แผ่นพับ. กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร, สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี. 2 หน้า.
- พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี สุนันท์ สีสังข์ และพลสรายุ สราญมย์. 2562. การส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. หน้า 1391 – 1398. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ไพศาล กะกุลพิมพ์ และสุภาภรณ์ พวงชมพู . 2561. การวางแผนการผลิตพืชของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองวังทอง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 36(1): 85 – 94.
- วสันต์ ฑูณทวีจิตร. 2557. การปลูกกล้วยหอมทอง. ข่าวสารเกษตรศาสตร์ 60(2): 59 - 72.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดปทุมธานี. 2563. ข้อมูลเพื่อการวางแผนการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดปทุมธานี ปี 2563 “กล้วยหอม”. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล : <https://www.opsmoac.go.th/pathumthani-dwl-files-421391791163>. (20 มกราคม 2566).

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. 2563. กลยุทธ์ปลูกกล้วยให้ได้ประโยชน์ กินก็ดี ขาย – ส่งออกก็ได้กำไร. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล : www.mgrounline.com/smes/detail/9630000126929. (20 มกราคม 2566).

อรพิมพ์ สุริยา เฉลิมพล จตุพร พัฒนา สุขประเสริฐ และสุวิสา พัฒนเกียรติ. 2560. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. วารสารปัญญาวิวัฒน์ 9(2): 208 – 218

Atlasbig. 2020. ประเทศผู้ผลิตกล้วยยอดนิยม. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <https://shorturl.asia/RAyHt>. (20 มกราคม 2566).

Yamane, Taro. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition, Harper and Row, New York. 1130 p.